

MI A NÖVÉNY? (1)

Növény : látszólag könnyű definiálni

antropomorf megközelítés, tudományos ill. „tudományos” hagyományok

Élő a növény?

- Helyhez kötött, „nem mozog”.
- „Nem reagál” a külső (mechanikai) ingerekre.
- Nem olyan szervei vannak, mint nekünk.

Értelmes élőlény a növény?

Inteligencia kérdésköre

- Zene serkenti a növekedésüket
- Feltételes reflexek
- „Gyilkos akáciák”
- A növények aurája
(Kirlian fotózás)

SZENZÁCIÓHAJHÁSZÁS, ÁLTUDOMÁNYOK

Jogos-e a növényeket az állatok közé sorolni?

Toxoplasma

Jogos-e a vírusokat a növények közé sorolni?

Nem mutatnak önálló életjelenségeket.

Jogos-e a baktériumokat a növények közé sorolni?

prokarióták

vannak autotrófok (fotoszintetizálók, kemoszintetizálók)

Kékbaktériumok - H₂O e⁻ donor fotoszintéziskor

parazita növények!!!

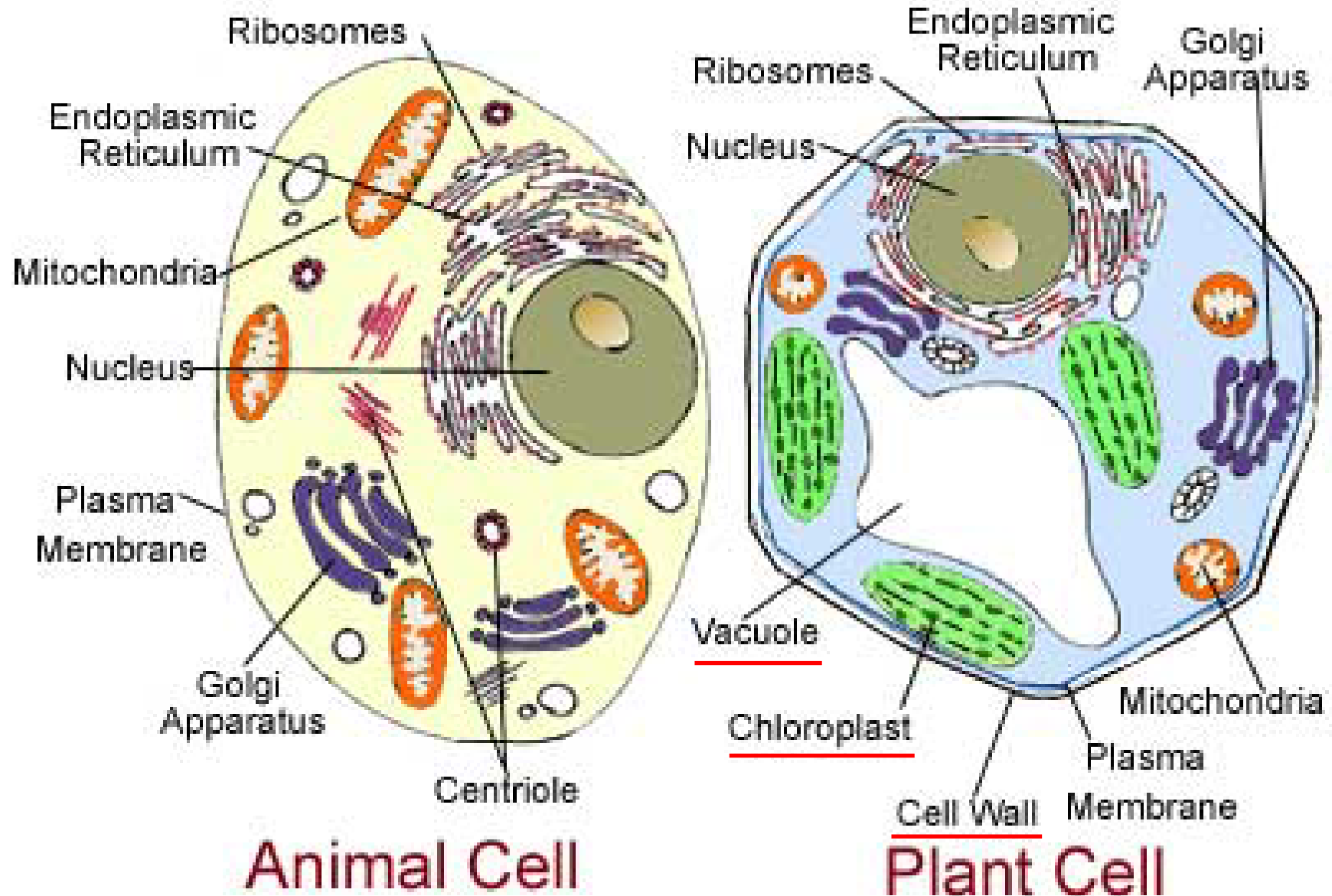
szaprofita (mikotrof) növények!!!

Jogos-e a zuzmókat a növények közé sorolni?

NÖVÉNYEK A GOMBÁK?

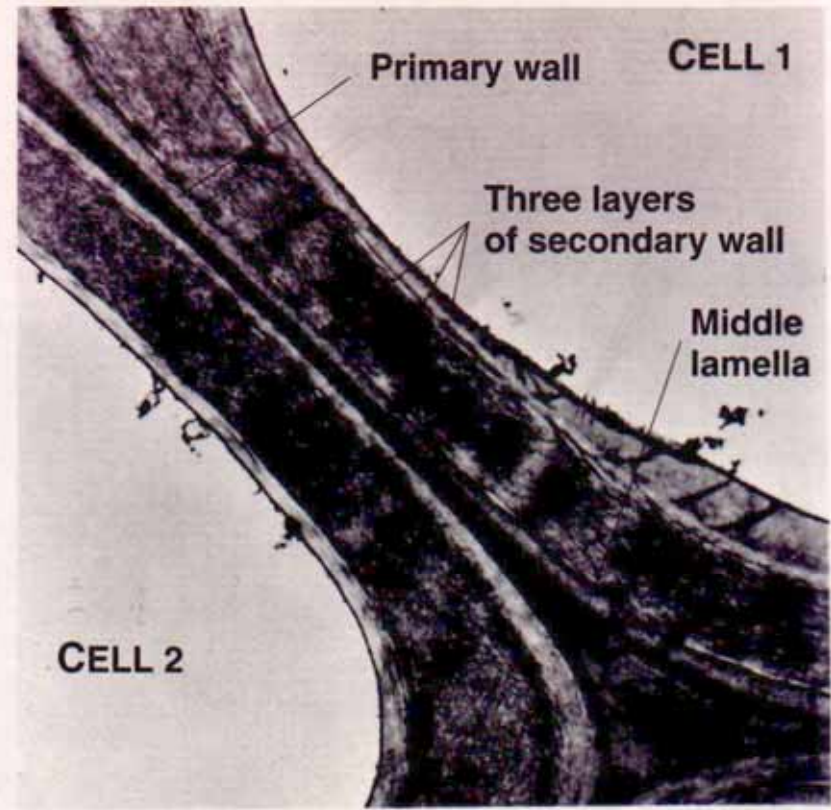
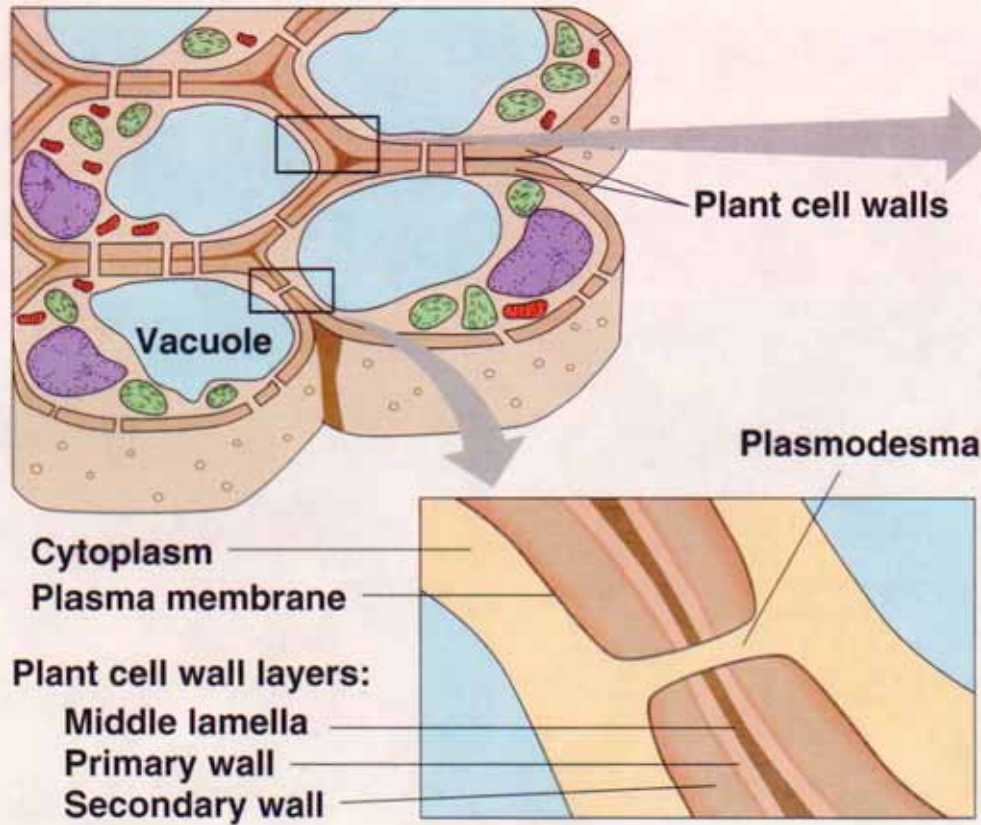
- más anyagcsere
- más szerveződés
- sejtfal – kitin
- nincs plasztisz
- nincs sejtnedv vakuolum
- nincsenek szövetek
- más típusú szervek
- vannak hasonlóságok az egyedfejlődésben,
de alapvető eltérések is

A NÖVÉNYI SEJT

A SEJTFAL

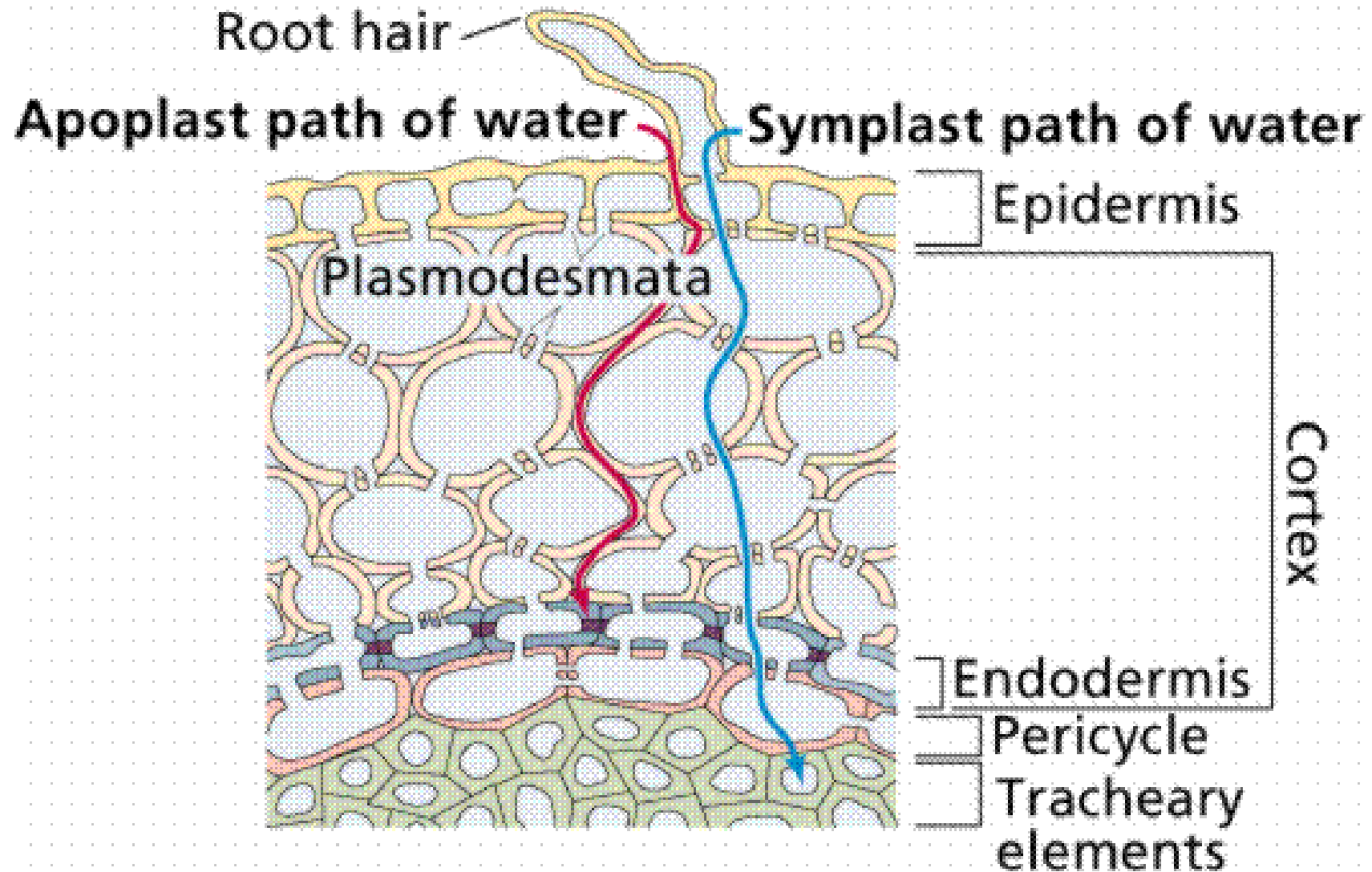
Figure 7.28 Plant cell walls

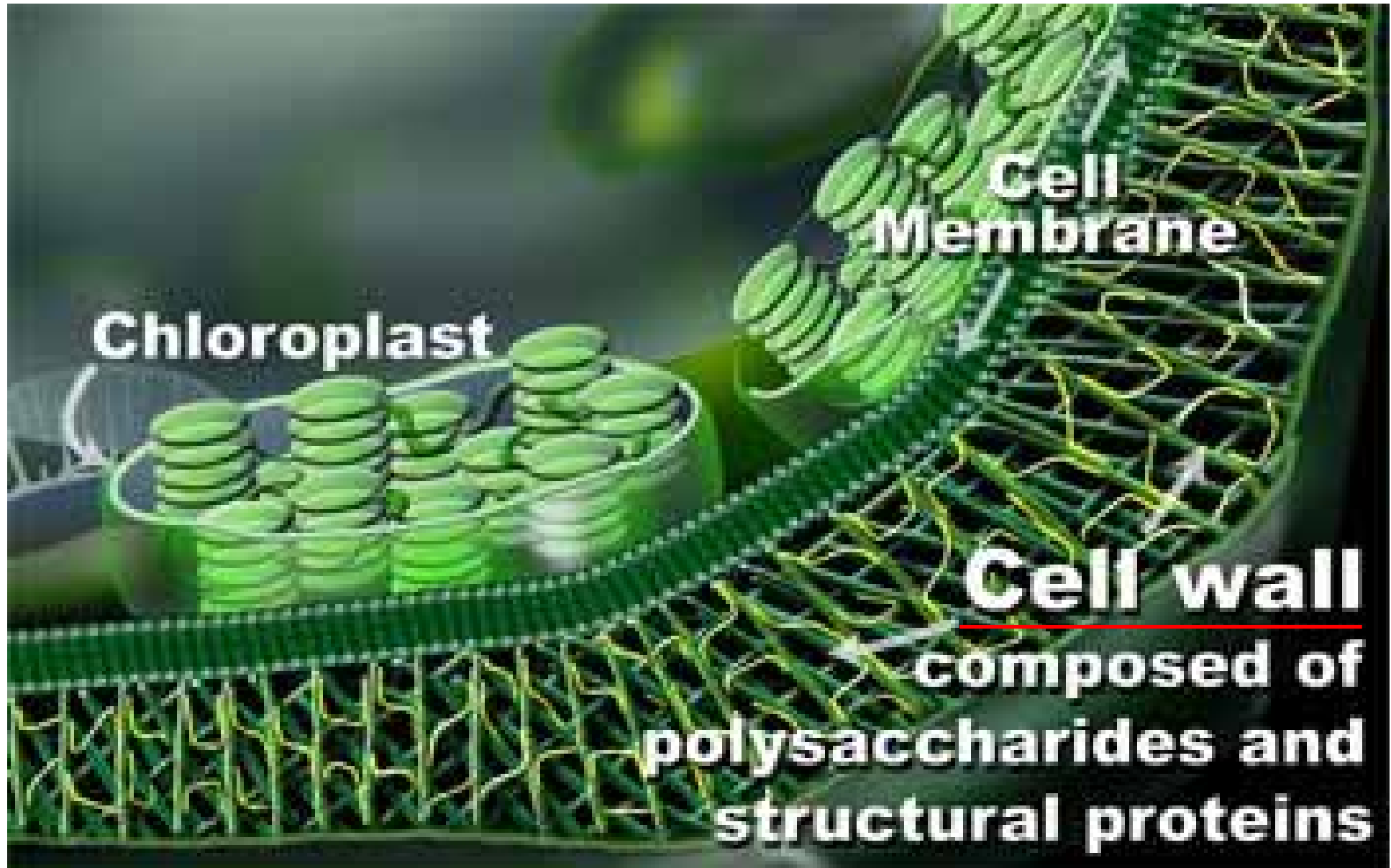
1 μ m

APOPLASZT: SEJTEN KÍVÜLI, A SEJTFALAK ÁLTAL ALKOTOTT RENDSZER

SZIMPLASZT: A PROTOPLASZT PLAZMAHIDAKKAL ÖSSZEKÖTÖTT RENDSZERE

„Plant cell walls are complex, multi-component, supramolecular structures, with numerous functions.” (GURJANOV, 2008)

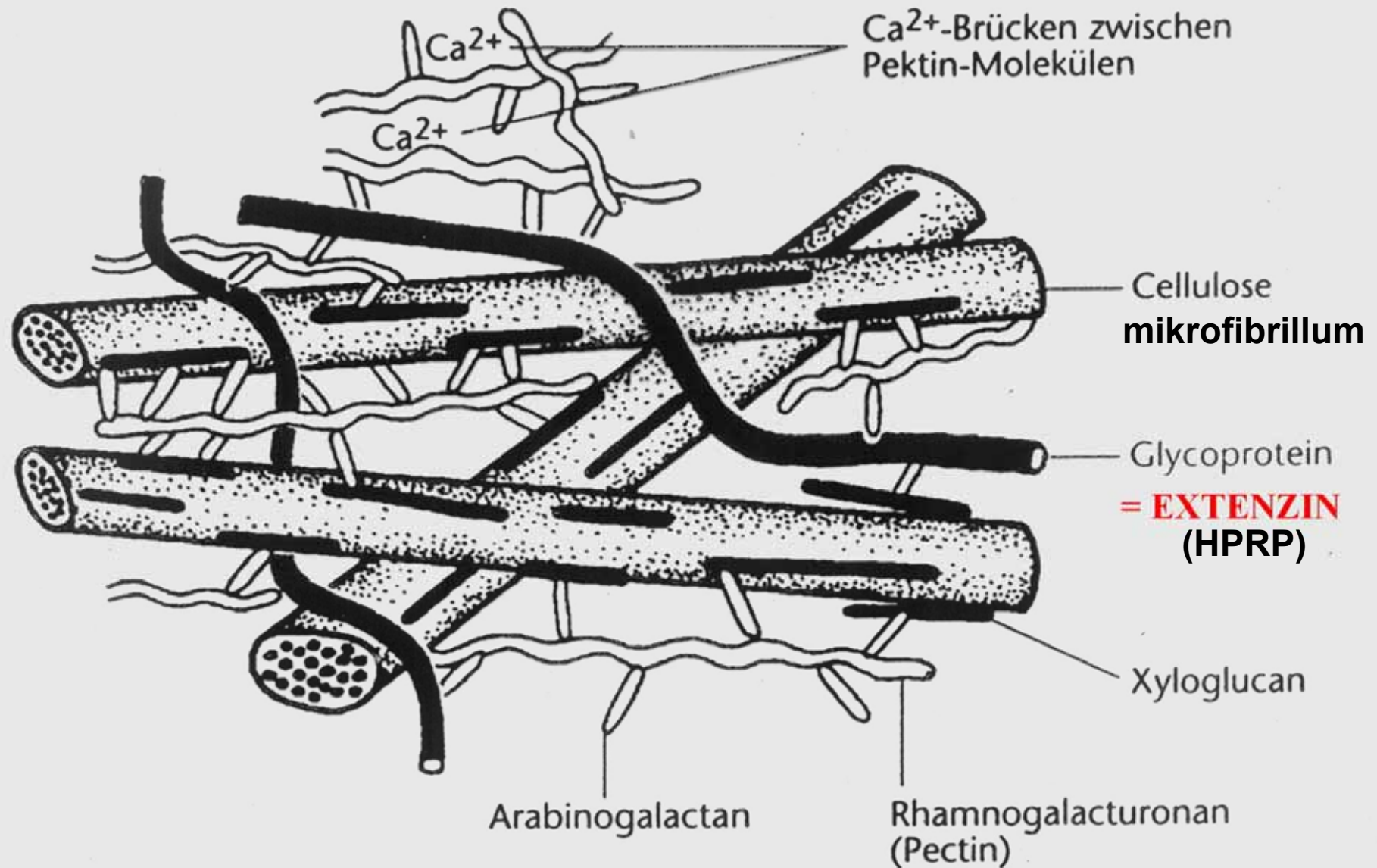
**SEJTOSZTÓDÁSKOR AZ ÚJ KÖZÉPLEMEZ,
MAJD AZ ELSŐDLEGES SEJTFAL JÖN LÉTRE**

Golgi vezikulák összeolvadása eredményeként:

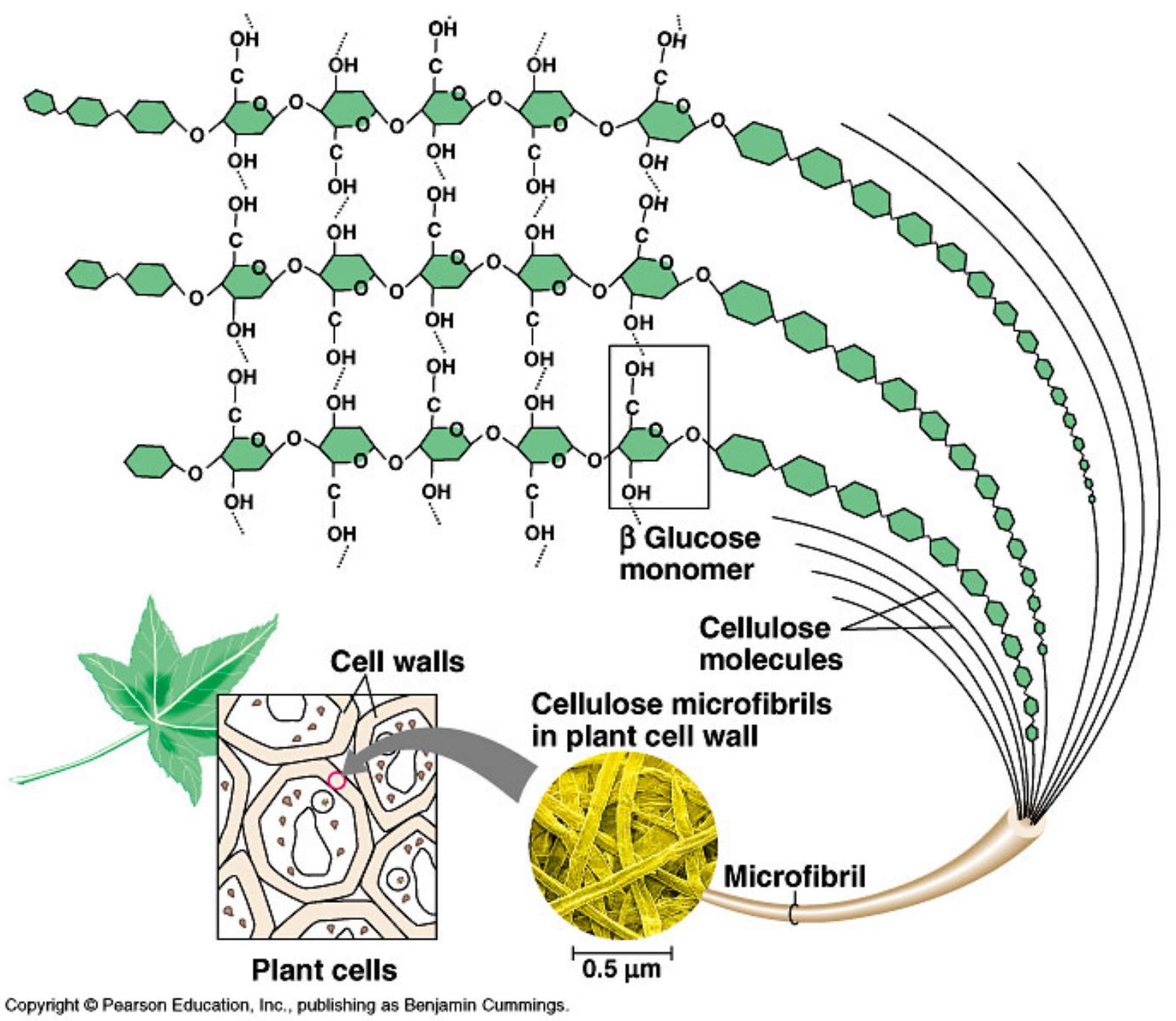
plazmamembránok és pektinréteg közöttük

Erre rakódnak rá az újabb mátrix anyagok és a vázanyag

Elsődleges sejtfal anyagainak térbeli kapcsolódása

Cellulóz, mint a növényi sejtfal vázanyaga

Cellulóz, mint a növényi sejtfal vázanyaga - β -1,4 glükóz polimer

**cellulóz molekulák – H-híd stabilizál – mikrofibrillum
(micella- és paramicella régiók)**

Mikrofibrillum – pektin – hemicellulóz szoros asszociáció

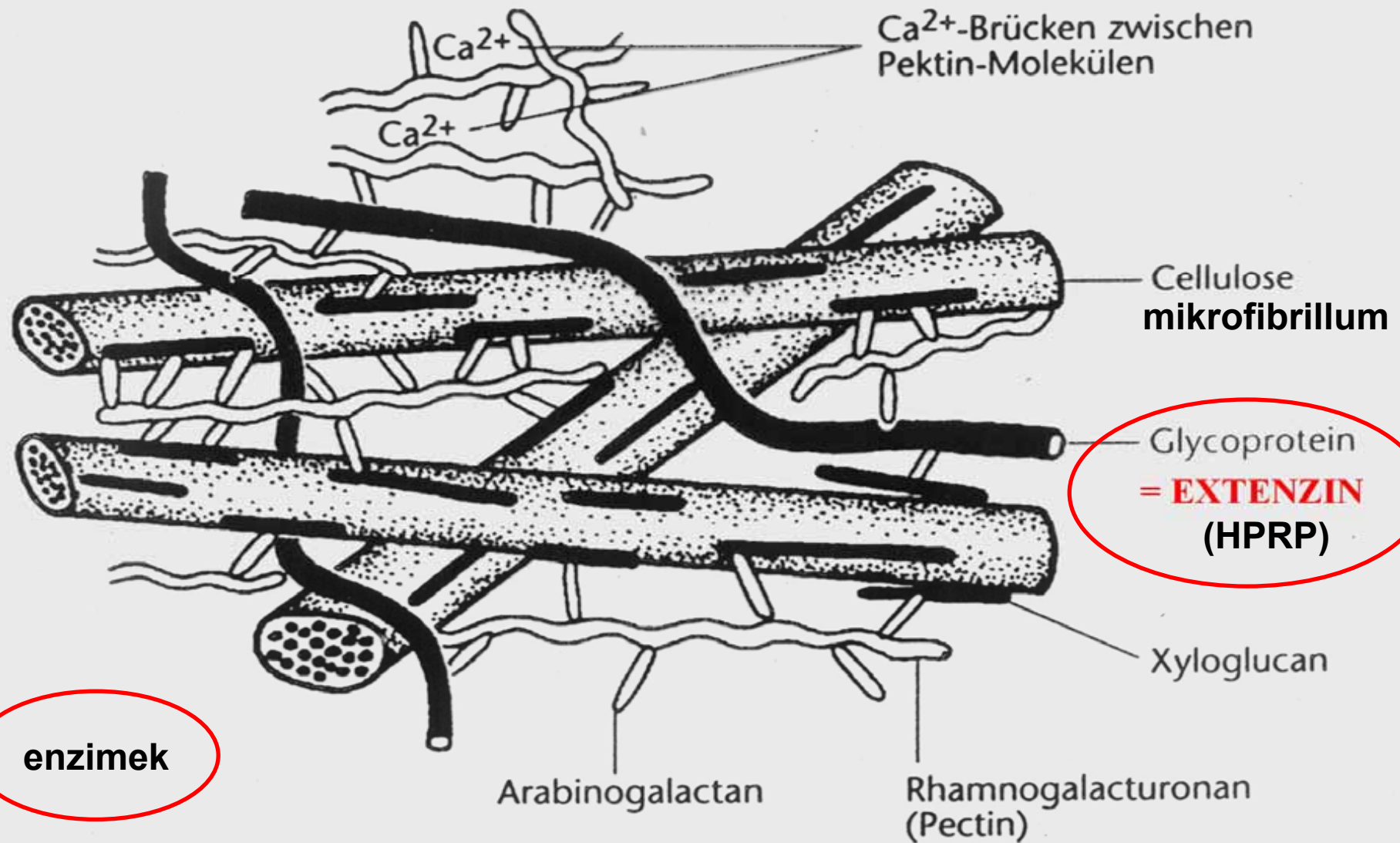
**Mátrix anyag 1: pektin - alapszerkezet kialakítása, vázanyag rögzítése,
sejtfelismerés, védekezés, Ca^{2+}
LM-, HM-, amid-pektin**

**Mikrofibrillum felszínéhez szorosankötődő pektin
magas (80%) galaktóz tartalmú**

**Hidrolízis és „trükkös” izolálás
nagy Ms komponensek (200-2000 kDa):
hasonló monomer összetételle!!!**

**Mátrix anyag 2: hemicellulóz - alapszerkezet kialakítása,
vázanyag rögzítése
glükóz, mannóz, galaktóz, xilóz, arabinóz egységekből,
elágazó heteropolimer**

Elsődleges sejtfa anyagainak térbeli kapcsolódása

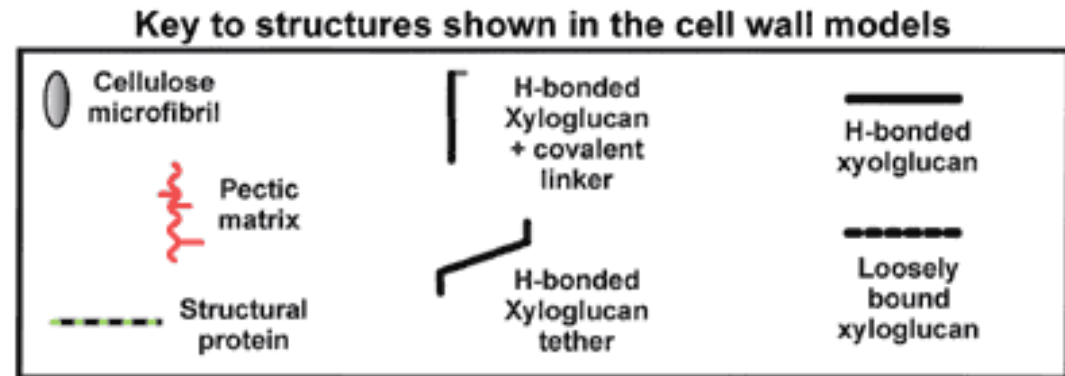
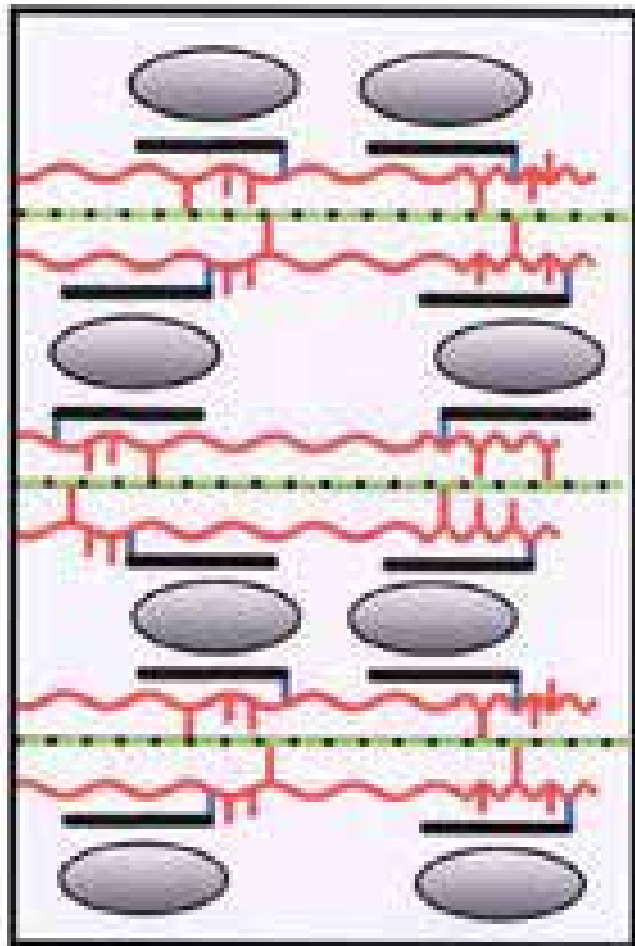

Strukturális fehérjék és enzimek a sejtfalban

Strukturális fehérjék és enzimek a sejtfalban

Primer sejtfalban található anyagok kapcsolódása egymáshoz

Térhálós szerkezetben,
különböző kötésekkel kapcsolódó
sejtfalkomponensek

Másodlagos sejtfal: egyéb beépülő anyagok – új funkciók

LIGNIN

Térhálós makromolekula

Fenoloid monomerek (monolignol egységek)

Glükózidos monomerek termelődnek – nem toxikusak a sejtre

Peroxidázok szerepe

Paraanyag (szuberin) - lipid (heteropolimer) komponens

- Nehezen átjárható (víz, gázok)

- Nehezen bontható mikrobiálisan

- Hőszigetelő

Endodermisz - Caspary-féle vastagodás

Másodlagos bőrszövet (pl. burgonya gumó) - védelem

Paratölgy kéreg

Sejtfal dinamikus szerkezetű

Sejtfal – Plazmamembrán – citoskeleton kontinuitás
(pl. pectin, WAKs, AGPs, formin, aktin, mikrotubulus)

Kétirányú jelátvitel
struktúra – funkció kapcsolata

Másodlagos sejtfal

rétegenként eltérő szerkezet - cellulóz szintézis (rozetta komplex)
Cellulóz szintézis – citoskeletonális rendszer kapcsolata

Plazmodezma

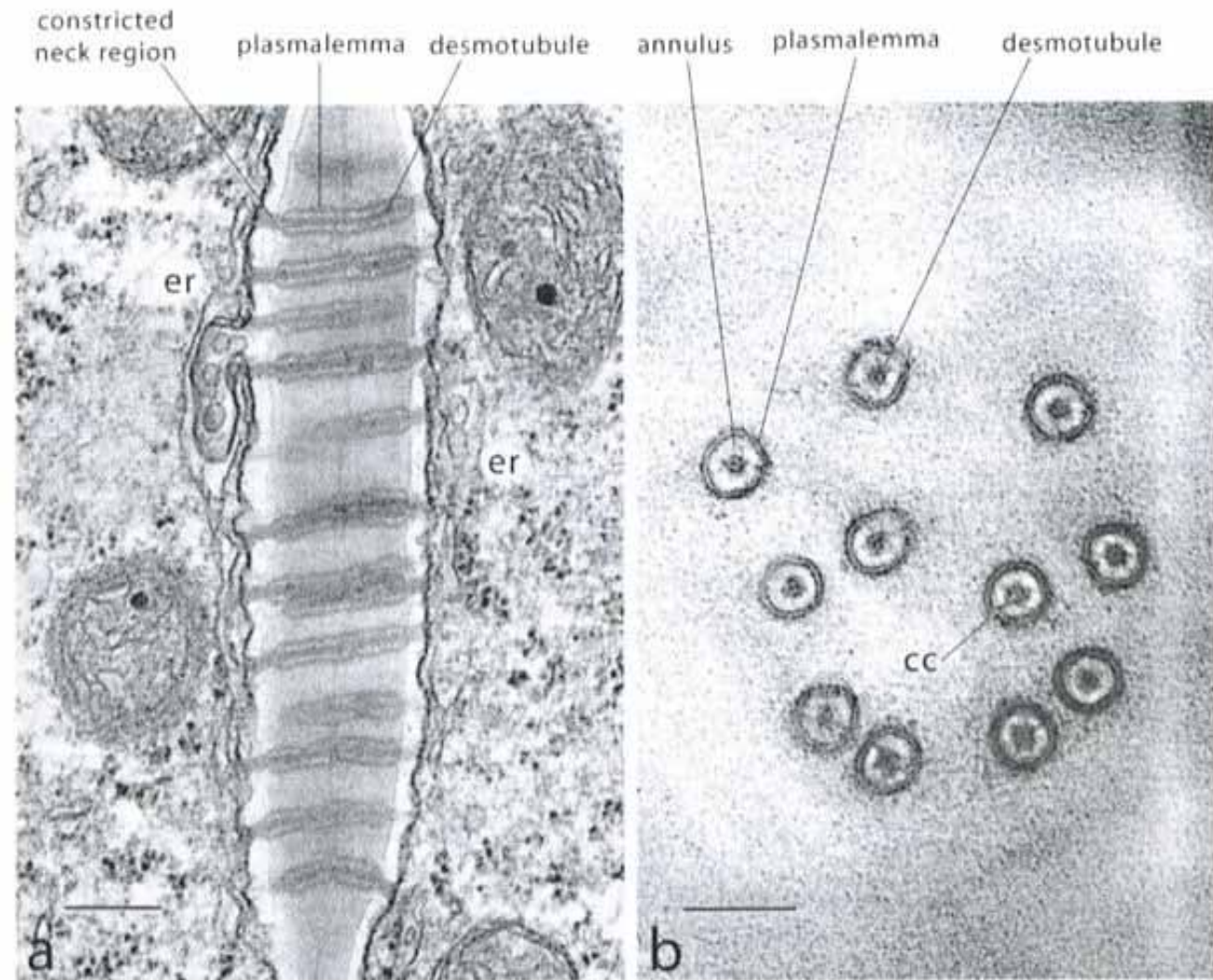
Kialakulás

Szerkezet

Funkció

Dinamizmus

Vírusok átjutása!

Figure 4.17 Plasmodesmata traversing the walls of adjacent phloem parenchyma cells in a leaf of *saccharum officinarum*. (a) Plasmodesmata as seen in longitudinal view. er, endoplasmic reticulum. Bar = 200 nm. (b) Plasmodesmata in sectional view. cc, central column. Bar = 100 nm. From Robinson-Beers and Evert (1991). Used by permission of Springer-Verlag GmbH and Co. KG. © Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

A SEJTFAL FUNKCIÓI

- A sejt mechanikai támasztása, sejtméret, sejtalk meg határozása
- Apoplasztikus szállítás (víz és vízben oldott anyagok)
- Turgor nyomás kialakítása (szintén támasztó szerep)
- Reakciótér (apoplasztikus enzimek működése)
- Ionraktár (pl. Ca^{2+} , ezen keresztül kapcsolat szignalizációval)
- Információs út (be és ki) – kompatibilitás /allergia: humán vonatkozás/
- Védekezés
  - Mechanikai
  - Kémiai
    - Ionok megkötése (pl. nehézfém ionok - stressz, fitoremediáció)
- Energiaraktárként egyes magokban, raktározó gumókban

A SEJTFAL

ELSŐDLEGES

(kialakulás: Golgi vezikulumok szerepe)

MÁSODLAGOS

VASTAGODÁS

CENTRIPETÁLIS

gyűrűs

spirális

létrás, lépcsős

hálózatos

gödörkés

CENTRIFUGÁLIS: POLLEN

intine (primer jellegű!)

exine — endexine (nexine)

ektexine (sexine)

cellulóz, hemicellulóz, pektinek, strukt. fehérjék,

szuberin, lignin

sporopollenin

Centripetális vastagodás

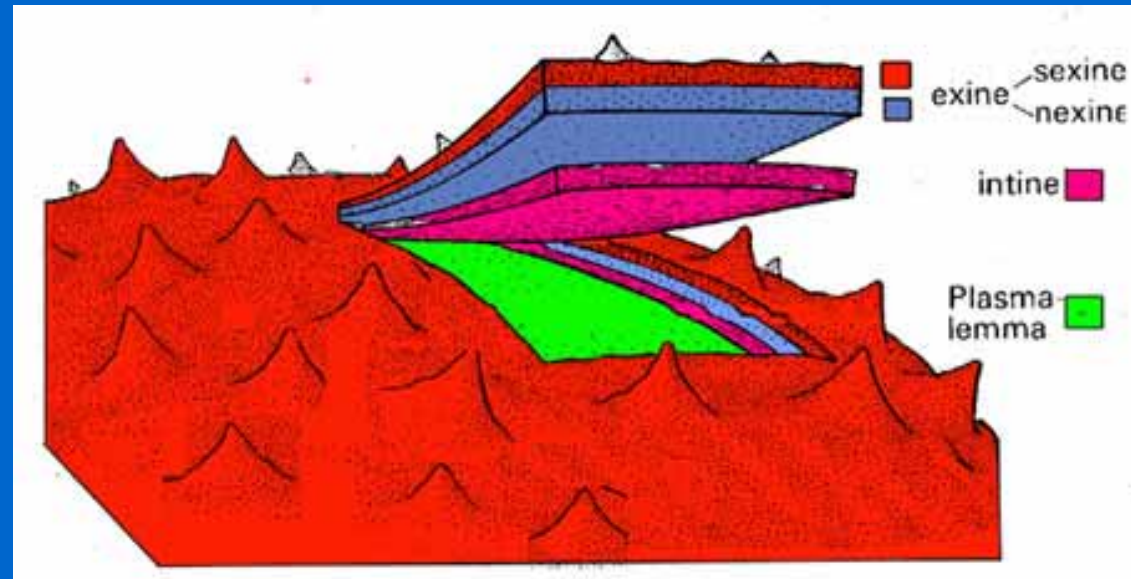
pl. normál testi sejtek

CENTRIFUGÁLIS VASTAGODÁS

**POLLEN, SPÓRA
FALÁNAK KIALAKULÁSA**

EKTEXINE = SEXINE
ENDEXINE = NEXINE

Pollenkitt – allergén
fehérjék

SZILÁRDÍTÓ ALAPSZÖVET

KOLLENCHIMA

- kifejeletten is élő sejtek
- a felszínhez közel
- pl. a sejtek közötti sarkokban,
tangenciális falak

SZKLERENCHIMA

- kifejeletten nem élő sejtek
- mélyebb rétegekben
- kb. egyenletesen,
pl.: rostok,
szklereidák (pl. kősejtek)

A KÖZPONTI (SEJTNEDEV) VAKUÓLUM

Tonoplaszt határolja

Víz

Sokféle anyag

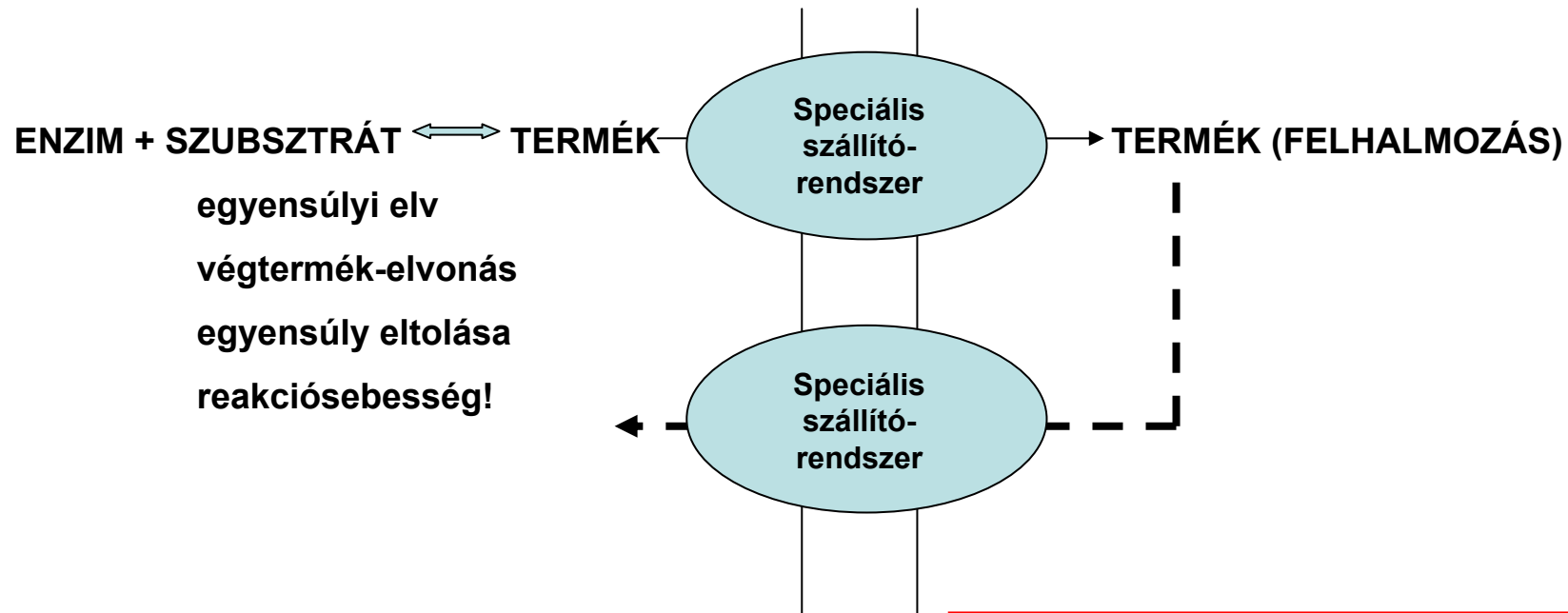
Számos funkció

Plazmolízis - deplazmolízis jelensége

CITOPLAZMA

TONOPLASZT

VAKUÓLUM

ENZIM + SZUBSZTRÁT ↔ TERMÉK

egyensúlyi elv
végtermék-elvonás
egyensúly eltolása
reakciósebesség!

Speciális szállító-rendszer

TERMÉK (FELHALMOZÁS)

Speciális szállító-rendszer

FELESLEGES, KÁROS ANYAGOK BEJUTÁSA, KELETKEZÉSE, KÖZÖMBÖSÍTÉSE

SPECIÁLIS, SOKSZOR GYÓGYHATÁSÚ ANYAGOK SZINTÉZISE

Feladat: RAKTÁROZÁS
KIVÁLASZTÁS
ELVÁLASZTÁS
SZÍNANYAGOK (PL. ANTOCIÁNOK)
KRISTÁLYOK
FOTOSZINTÉZIS (CAM)
VÍZHÁZTARTÁS
VÉDELEM